

Kas yra sedacija?

Šiame informaciniame leidinyje paaiškinama, kas yra sedacija, koks jos poveikis ir kada gali jos prireikti. Jame taip pat paaiškinama apie sedacijos naudą, riziką ir pojūčius, kuriuos galbūt jusite.

Taip pat pateikiama svarbi informacija apie tai, kaip pasirengti Jūsų priežiūrai po sedacijos.

Ši informacija parengta anesteziologų, pačių pacientų ir jų atstovų.

Sedacija yra Jums duodami vaistai, kad jaustumėtės labiau atsipalaidavęs procedūros metu. Dažniausiai vaistai (raminamieji) suleidžiami į Jūsų veną (intraveninė sedacija), bet kartais gali būti duodami išgerti (peroralinė sedacija) arba per veido kaukę.

Sedacijos specialistas – tai sveikatos priežiūros specialistas, kuris atlieka Jūsų sedacijos procedūrą. Operacinėje šis specialistas dažniausiai yra gydytojas anesteziologas. Kituose ligoninės skyriuose ar klinikose, kurios nepriklauso ligoninei, tai gali atlikti kitas gydytojas ar mokymus baigęs sveikatos priežiūros specialistas.

Yra trys skirtingi intraveninės sedacijos lygmenys. Jie yra vadinami: minimaliąja sedacija, vidutine sedacija (dar vadinama sedacija, kai neprarandama sąmonė) ir giliaja sedacija. Šie lygmenys nėra tikslūs sedacijos apibūdinimai ir priklauso nuo paciento jautrumo naudojamiems vaistams.

Kuo sedacija skiriasi nuo bendrosios anestezijos?

Pagrindiniai sedacijos ir bendrosios anestezijos skirtumai:

- sąmoningumo lygis,
- plaučių ventiliavimo aparato naudojimo poreikis,
- galimi šalutiniai poveikiai.

Kai Jums taikoma minimali ar vidutinė sedacija, jausitės patogiai, mieguistas ir atsipalaidavęs. Kartais galite užsnūsti ar užmigti, tačiau lengvai pabusite.

Kai Jums taikoma bendroji anestezija, per procedūrą nieko nejusite ir būsite be sąmonės.

Gilioji sedacija yra tarpinis variantas tarp negilios sedacijos ir bendrosios anestezijos.

Minimali sedacija (vaistai nuo nerimo)	Vidutinė sedacija (neprarandama sąmonė)	Gili sedacija
Jums bus duoda maža dozė raminamųjų vaistų.	Jums bus duota šiek tiek didesnė dozė raminamųjų vaistų.	Jums bus duota didelė dozė vieno ar daugiau raminamųjų vaistų .
Jausitės atsipalaidavęs ir mažiau nerimausite dėl to, kas vyksta aplink Jus.	Jausitės labai atsipalaidavęs ir mieguistas .	Jūs išmiegosite didžiąją dalį procedūros.
Nemiegosite ir galėsite įprastai kalbėti .	Būsité mieguistas , tačiau galėsite įprastai kalbėti ir paprašytas įvykdyti paprastus nurodymus.	Miegosite ir tikriausiai negalėsite kalbėti didžiąją dalį procedūros.
Tikriausiai atsiminsite , kad Jums buvo atlikta procedūra, tačiau neprisiminsite visų jos detalių.	Galbūt prisiminsite kai kurias procedūros detales.	Tikriausiai neprisiminsite didžiosios dalies procedūros, sedacijos lygmuo bus koreguojamas pagal poreikį.
Minimali sedacija neturėtų paveikti Jūsų kvėpavimo .	Vidutinė sedacija neturėtų paveikti Jūsų kvėpavimo .	Jūsų kvėpavimas gali sulėtėti . Jūsų sedacijos specialistas Jus prižiūrės ir prireikus padės. Jungtinėje Karalystėje gilią sedaciją gali atlikti tik anesteziologo išsilavinimą ir įgūdžius turintys specialistai.

Kas yra peroralinė sedacija?

Kartais gali būti naudinga išgerti raminamųjų vaistų (pvz., diazepamą) tabletę, norint atsipalaiduoti, jei labai nerimaujate prieš bendrąją anesteziją, tačiau to nepakanka, kad atsipalaiduotumėte pačios procedūros metu. Gali prireikti laiko, kad raminamieji vaistai suveiktų, o dozės yra individualios kiekvienam žmogui.

Jūs **neturėtumėte** prašyti, kad šeimos gydytojas išrašytų geriamųjų raminamųjų vaistų, kuriuos išgertumėte prieš atvykdamas į ligoninę, nebent jau esate susitaręs su Jus prižiūrišančia komanda, nes priešingu atveju Jūsų procedūra gali būti nebeįmanoma.

Labai svarbu, kad galėtumėte aiškiai mąstyti, kai susitiksité su gydytoju aptarti Jūsų operacijos ir procedūros naudos bei žalos rizikos. Jums reikės pasirašyti formą, jog sutinkate, kad Jums būtų atlikta operacija ar procedūra.

Kas yra intraveninė sedacija?

Intraveninė sedacija yra per mažą plastikinį vamzdelį (taip pat vadinamą kateteriu) į kraują suleidžiami raminamieji vaistai. Paprastai kateteris įvedamas į rankos veną ar plaštaką.

Sedacijos specialistai yra baigę mokymus ir žino, kokio raminamųjų vaistų kiekio reikia ir kaip valdyti galimus šalutinius poveikius. Jūsų sedacijos specialistas liks su Jumis visos procedūros metu ir stebės Jūsų kvėpavimą bei deguonies lygį.

Kokios procedūros gali būti atliekamos naudojant intraveninę sedaciją?

Daugelis mažiau invazinių procedūrų ir tyrimų gali būti atliekami naudojant intraveninę sedaciją, dažniausiai derinamą su vietine anestezija. Keli pavyzdžiai:

- odos ar krūties biopsija,
- nesudėtinga lūžusių kaulų atstatymo procedūra,
- nesudėtinga chirurginė procedūra, susijusi su oda, plaštaka ar pėda,
- skrandžio (endoskopija), plaučių (bronchoskopija), storosios žarnos (kolonoskopija) ar šlapimo pūslės (cistoskopija) diagnostinis tyrimas,
- danties rovimas ar kita stomatologinė procedūra,
- akių operacija (pvz., kataraktos šalinimas),
- kosmetinė chirurgija.

Tam tikros labiau invazinės procedūros taip pat gali būti atliekamos taikant sedaciją ir vietinę anesteziją.

Sedacija odontologijos ir kosmetinės chirurgijos klinikose

Procedūros naudojant sedaciją dažniausiai atliekamos ligoninėje. Tačiau sedacija dantų gydymui taip pat gali būti taikoma dantų chirurgijoje arba specializuotoje odontologijos klinikoje. Sedacija kosmetinei procedūrai gali būti atliekama klinikoje. Standartai, kad Jūsų priežiūra būtų saugi, taikomi tokie patys. Jūsų sedacijos specialistas, odontologas ar kosmetinės chirurgijos specialistas su Jumis aptars Jums tinkamus sedacijos metodus, kadangi yra skirtingi sedacijos, kurią galima taikyti suaugusiems ir vaikams, tipai. Jie turėtų paaiškinti, kas vyks procedūros metu ir kokia rizika galima. Labai svarbu, kad stropiai laikytumėtės Jums duotų rekomendacijų ir nurodymų.

Kokie yra sedacijos privalumai, jei Jūsų procedūrai galima ją taikyti?

- Sedacija veikia greitai ir dozė gali būti reguliuojama, kad gautumėte vaistų būtent tiek, kiek reikia.
- Ji užtikrina, kad būtumėte atsipalaidavęs procedūros metu. Po to galbūt nedaug prisiminsite apie Jums atliktą procedūrą.
- Tam tikrais atvejais sedacija gali būti naudojama vietoj bendrosios anestezijos ir tai gali būti naudingiau pacientams, turintiems tam tikrų sveikatos problemų.
- Sedacija dažniausiai turi mažesnę šalutinį poveikį nei bendroji anestezija.
- Po jos atsigaunama greičiau nei po bendrosios anestezijos, todėl pacientai, jei jie jaučiasi gerai, paprastai gali vykti namo praėjus vienai ar porai valandų po procedūros.

Kokių yra alternatyvų sedacijai?

- **Bendroji anestezija:** būsite visiškai be sąmonės visos procedūros metu ir nieko neprisiminsite apie procedūrą.
- **Vietinė anestezija be sedacijos:** procedūros metu turėsite sąmonę, tačiau nejausite diskomforto. Kad nematytumėte procedūros, galima pastatyti pertvarą.

Kas priima sprendimą dėl to, ar galima man taikyti sedaciją?

Jūsų apžiūros metu galėsite su savo gydytoju ar slaugytoju aptarti, ar Jūsų procedūrai galima taikyti sedaciją. Jei sedacijos Jums nepasiūlė, visada galite pasiteirauti, ar Jums ją gali taikyti.

Jeigu esate didesnės rizikos grupėje dėl jau turimų sveikatos sutrikimų, Jūsų gydytojai aptars esamas galimybes su Jumis. Tada galėsite drauge nutarti, koks variantas Jums geriausias.

Ką galiu padaryti, kad pasiruoščiau procedūrai su sedacija?

- Jei turite rūpintis kitais, pvz., vaikai ar pagyvenusiais žmonėmis, Jums reikės susirasti ką nors, kas galėtų juos prižiūrėti parą po procedūros.
- Veiksniams suaugusiajam reikės Jus parvežti namo – geriausia automobiliu arba taksi, nes po sedacijos nerekomenduojama naudotis viešuoju transportu. Kadangi sedacijos poveikis gali trukti iki 24 valandų, suaugęs asmuo turėtų likti su Jumis per naktį Jūsų prižiūrėti.
- Į ligoninę pasiimkite visus vaistus, įskaitant inhaliatorius ir bet kokius kitus nereceptinius vaistus, kuriuos reguliariai vartojate.
- Jei sergate kokia nors liga, esate peršalęs ar nėščia, susisiekite su ligonine, nes tokioje būklėje sedacija gali būti nesaugi. Jūsų procedūrą gali tekti perkelti kitam kartui.
- Procedūros dieną privalote pranešti gydytojui, jei žindote kūdikį.
- Prieš vykdami į ligoninę ar kliniką, nusivalykite visą makiažą, nagų laką ir nusiimkite papuošalus. Vestuvinį žiedą galite dėvėti.
- Pasiimkite laisvų drabužių, pvz., chalātą arba vilnonę pižamą, kad jaustumėtės patogiai ir šiltai. Avėkite žemakulnę avalynę, kurią lengva apsiauti.

Ar prieš procedūrą galiu valgyti ir gerti?

Klinikoje arba ligoninėje Jums duos tikslius nurodymus, nuo kada nebevalgyti ir nebegerti.

Jei taikoma **vidutinė ar gili sedacija**, Jūs turėtumėte nustoti valgyti likus šešioms valandoms iki Jūsų procedūros, tačiau galite gerti normalų kiekį skaidrių skysčių iki tol, kol lieka dvi valandos iki Jūsų procedūros. Skaidrūs skysčiai yra, pvz., vanduo, praskiestos sultys (be gabaliukų), juoda arbata ar kava.

Stenkitės nebūti nevalgęs ar negėręs ilgiau nei rekomenduojama.

Jei taikoma minimali sedacija, dažnai nebūtina nevalgyti ir negerti, tačiau svarbu pasitikrinti ligoninėje, kokie tikslūs nurodymai šiuo klausimu.

Jei sergate diabetu, paprašykite Jums skirtų specialių nurodymų, kada turėtumėte vartoti vaistus nuo diabeto ir nustoti valgyti.

Kas vyks procedūros dieną?

Dažniausiai Jūs persirengsite operacinės drabužiu. Jums nuėjus į procedūrų palatą, Jūsų sedacijos specialistas pritvirtins prie Jūsų tam tikrą stebėjimo įrangą. Paprastai naudojama tokia įranga:

- ant Jūsų rankos tvirtinama kraujo spaudimo matavimo apyrankė,
- ant viršutinės Jūsų krūtinės dalies tvirtinami elektrodai Jūsų širdies ritmui registruoti,
- ant Jūsų piršto užspaudžiamas spaustukas, kuris matuoja deguonies lygį,
- plonas plastikinis vamzdelis, kuris matuoja Jūsų iškvepiamo anglies dioksido kiekį. Jis paprastai būna pritvirtintas prie deguonies kaukės.

Kaip atliekama intraveninė sedacija?

- Raminamieji vaistai suleidžiami per lašelinę (kateterį), kuri įstatyta į Jūsų rankos veną arba į viršutinę plaštakos pusę. Pagal poreikį procedūros metu galima padidinti raminamųjų vaistų kiekį. Gilios sedacijos metu paprastai vaistai į Jūsų veną bus leidžiami nepertraukiamai.
- Jūs turėsite papildomo deguonies, kurį galėsite kvėpuoti per plastikinį vamzdelį, įvestą į Jūsų nosį, arba per veido kaukę.

Kas jaučiama sedacijos metu?

Įvairių pacientų pojūčiai skiriasi priklausomai nuo to, kiek vaistų jiems duota. Gilios sedacijos metu Jūs miegosite, o minimalios ar vidutinės sedacijos metu dažniausiai jausitės maloniai atsipalaidavęs.

Kai paklausėme pacientų, kaip jaučiasi sedacijos metu, jie atsakė:

„Jaučiausi labai apdujęs ir apsnūdęs.“

„Maniau, kad sedacijos metu nė kiek nemiegojau, tačiau tikriausiai aš kartais užsnūsdavau, nes staiga suvokiau, kad valanda jau praėjusi.“

„Aš jaučiausi labai rami ir laiminga.“

„Buvo keista – jaučiausi visai nesusijęs su tuo, kas aplink mane vyko.“

Grįžimas namo po procedūros

- Jei taikoma minimali arba vidutinė sedacija, paprastai galima vykti namo praėjus valandai ar dviem po procedūros.
- Jei taikoma gili sedacija, atsigavimo laikas gali trukti dvi valandas ar ilgiau. Tai, kada galėsite grįžti namo, gali priklausyti ir nuo to, kiek laiko užtruks atsigauti po pačios procedūros.
- Kaip jau minėta, veiksnus suaugęs asmuo turės Jus parvežti namo automobiliu ar taksi (geriau nevažiuoti viešuoju transportu) ir likti su Jumis per naktį. Jei nesate pasirūpinęs, kad kas nors pabūtų su Jumis po procedūros, Jums gali tekti likti ligoninėje per naktį arba gali tekti atidėti procedūrą.
- Sedacija gali paveikti taip, kad ant kojų jausitės netvirtai. Būkite atsargūs lipdami laiptais ir prašykite, kad kas nors Jus lydėtų, jei jaučiatės netvirtai.
- Jūsų gebėjimas suvokti ir priimti sprendimus gali būti paveiktas iki 24 valandų po procedūros, todėl rekomenduojama per tą laiką nepriimti jokių svarbių sprendimų. Taip pat turėtumėte vengti ką nors rašyti socialiniuose tinkluose ar viešuose forumuose.

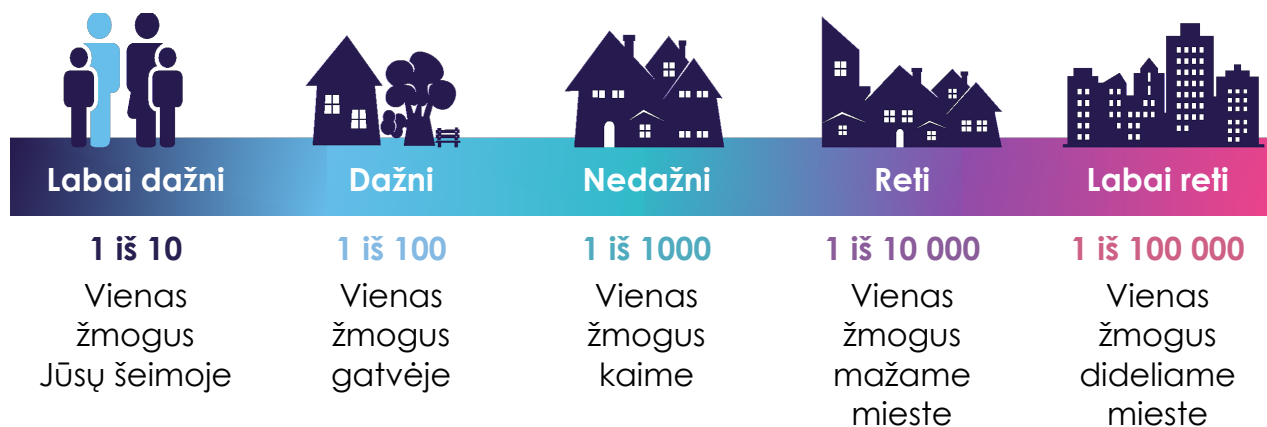
- 24 valandas po procedūros neturėtumėte vykti į darbą, prižiūrėti nuo Jūsų priklausomų asmenų, vairuoti, naudotis virykle ar kitais prietaisais, nes gali prireikti paros, kol vaistai pasišalins iš Jūsų organizmo.
- 24 valandas po procedūros neturėtumėte vartoti alkoholio ar migdomųjų tablečių.
- Jūsų gydytojas pateiks nurodymus raštu dėl tolesnio gydymo namuose.
- Ligoninė Jums duos telefono numerį, kuriuo galėsite paskambinti, jei namuose pasijusite blogai.
- Jei po procedūros pasijutote blogai, nerimaujate ar negalite rasti ligoninės duoto telefono numerio, galite paskambinti savo šeimos gydytojui, telefonu 111 arba prireikus nuvykti į vietinį nelaimingų atsitikimų ir skubios pagalbos skyrių kartu su kitu veiksniu suaugusiu asmeniu.

Šalutiniai poveikiai, komplikacijos ir rizika

Moderni sedacija retai sukelia didelių problemų. Rizikos negalima visiškai išvengti, tačiau dėl šiuolaikinių vaistų, įrangos ir mokymo pastaraisiais metais sedacija tapo daug saugesnė.

Sedacijos specialistai labai rūpinasi, kad išvengtų visos nurodytos rizikos. Daugiau informacijos apie riziką ir atsargumo priemones, kurių imamasi, kad rizikos būtų išvengta, galės suteikti Jūsų sedacijos specialistas.

Žmonės skirtingai interpretuoja žodžius ir skaičius. Ši skalė pateikiama tam, kad būtų lengviau suprasti.

Daugiau informacijos galite rasti RCOA internetinėje svetainėje adresu www.rcoa.ac.uk/patient-information/translations/lithuanian.

Rizika Jūsų sedacijos metu

- Jūsų kvėpavimo dažnis gali sulėtėti. Tai dažnai pasitaiko gilios sedacijos metu, tačiau rizika išlieka taikant bet kokią sedaciją. Jūsų sedacijos specialistas turi įgūdžių ir žinių, kaip Jus stebėti ir, jei prireiks, galės Jums padėti kvėpuoti.
- Šiek tiek sumažėjęs kraujo spaudimas taip pat įprastas, tačiau sedacijos specialistas žino, kaip elgtis tokiu atveju.
- Labai dažnai pasitaiko, kad lieka maža mėlynė toje vietoje, kur buvo įvestas kateteris.
- Pykinimas arba vėmimas pasitaiko nedažnai.
- Retai kyla rizika, kad skrandžio turinys pateks į plaučius. Svarbu laikytis nurodymų dėl valgymo ir gėrimo, kad ši rizika liktų labai maža.

- Naudojant sedacijos vaistus, sunkių alerginių reakcijų pasitaiko labai retai.

Rizika po sedacijos

- Labai dažnai pasitaiko, kad pacientai jaučiasi mieguisti ir ne taip tvirtai jaučiasi ant kojų. Jums gali būti didesnė rizika pagriūti, ypač jei esate vyresnio amžiaus.
- Dažnai pasitaiko, kad sedacija paveikia paciento nuovoką ir atmintį iki 24 valandų.

Klausimai, kuriuos galbūt norėtumėte užduoti savo sedacijos specialistui

- 1 Kas man duos ar suleis raminamuosius vaistus?
- 2 Koks sedacijos tipas yra geriausias man ir procedūrai, kuri man bus atliekama?
- 3 Ar man gresia kokia nors specifinė rizika?
- 4 Kada turėčiau nustoti valgyti ir gerti prieš savo procedūrą?
- 5 Kada turėčiau susitarti, kad mane paimtų?

Papildomi šaltiniai

- Rūpinimasis sveikstančiuoju po bendrosios anestezijos arba sedacijos (www.rcoa.ac.uk/patient-information/translations/lithuanian).
- Karališkojo koledžo medicinos akademija. Saugus sedacijos taikymas sveikatos priežiūros procedūrose. *Atnaujintas leidimas*. AoMRC, 2021 (<https://bit.ly/3wEoHGy>).
- Karališkojo koledžo medicinos akademija. Saugus sedacijos taikymas sveikatos priežiūros procedūrose: *standartai ir rekomendacijos*. AoMRC, 2013 (<http://bit.ly/301ndq8>).
- Tarpkoleginis odontologijos sedacijos patariamasis komitetas. *Sedacijos, per kurią neprarandama sąmonė, taikymo standartai dantų priežiūros procedūrose*. RCS, 2020 (<https://bit.ly/3vz0YWP>).
- Informacinius leidinius apie specifinę su anestezija ar procedūra su anestezija susijusią riziką taip pat galite rasti Koledžo internetinėje svetainėje adresu www.rcoa.ac.uk/patient-information/translations/lithuanian.

Labai stengiamės, kad informacija šiame lankstinuke būtų tiksliai ir nuolat atnaujinama, tačiau negalime to garantuoti. Mes nemanome, kad ši bendro pobūdžio informacija atsakys į visus jūsų turimus klausimus ar apims visas jus dominančias temas. Turėtumėte aptarti savo pasirinkimus ir rūpesčius su savo gydytojų komanda, pasinaudodami šiuo lankstinuku kaip pagalbine medžiaga. Išskaitant patarimų, nevertėtų pasikliauti vien šiuo lankstinuku. Jis negali būti naudojamas jokiems komerciniams ar verslo tikslams. Jeigu norite peržiūrėti visas atsakomybės apribojimo nuostatas, spauskite čia (www.rcoa.ac.uk/patient-information/translations/lithuanian).

Visi vertimai yra pateikti „Translators Without Borders“ vertėjų bendruomenės. Šių vertimų kokybė yra tikrinama, kad vertimai būtų kiek įmanoma tikslesni, tačiau visuomet yra tam tikros informacijos netikslumų ir netinkamos jos interpretacijos rizika.

Pasakykite mums savo nuomonę

Lauksime Jūsų pasiūlymų, kaip pagerinti šį informacinį leidinį.

Jei turite pastabų, kurias norėtumėte pateikti, prašome jas siųsti elektroninio pašto adresu patientinformation@rcoa.ac.uk.

Royal College of Anaesthetists

Churchill House, 35 Red Lion Square, London WC1R 4SG
020 7092 1500

www.rcoa.ac.uk

Antrasis leidimas, 2021 m. birželio mėn.

Šis informacinis leidinys bus peržiūrėtas per trejus metus nuo jo išleidimo dienos.

© 2021 Royal College of Anaesthetists

Šis informacinis leidinys gali būti kopijuojamas pacientams skirtos informacinės medžiagos rengimo tikslais. Prašome nurodyti pirminį informacijos šaltinį. Jei norite dalį šio leidinio naudoti kitame leidinyje, turite tinkamai paminėti šį šaltinį ir pašalinti logotipus, prekės ženklus ir nuotraukas. Jei norėtumėte gauti daugiau informacijos, prašome kreiptis į mus.